

Rok akademicki: 2019/2020

ID zajęć: 510142

ETAP: Semestr zimowy

Informacje ogólne:**Prowadzący:** dr Emilia Mielniczuk**Organizator:** Wydział Nauk Społecznych
Instytut Psychologii**Liczba godzin tygodni / semestr:** 2 / 30**Jezyk wykładowy:** Język polski**Kierunek studiów:****Lokalizacja w planach rocznych:** Rok - Semestr**Punkty ECTS:****Forma zaliczenia:** Nie sklasyfikowany**Cele przedmiotu:**

C1 - Wyposażenie w wiedzę z zakresu standardów etycznych regulujących pracę psychologa jako badacza, nauczyciela oraz praktyka w oparciu o Kodeks Etyczno-Zawodowy Psychologa, Ustawę o Zawodzie Psychologa i Samorządzie Zawodowym Psychologów, wybrane Ustawy oraz literaturę przedmiotu.

C2 – Kształtowanie umiejętności rozpoznawania i rozwiązywania kontrowersyjnych etycznie aspektów działalności psychologa - projektowania działań w wybranych sytuacjach z uwzględnieniem zasad profesjonalizmu oraz wytycznych Kodeksu Etyczno-Zawodowego Psychologa. Kształtowanie umiejętności analizowania różnych możliwości działania i dokonywania wyboru najbardziej adekwatnych do sytuacji z respektowaniem norm etycznych.

C3 - Kształtowanie wrażliwości na: (1). etyczne kwestie w psychologii, dbałość o zachowanie wysokich standardów etycznych w różnorodnych dziedzinach aktywności psychologów, (2). znaczenie prezentowania odpowiedzialnej, profesjonalnej postawy psychologa (reprezentanta zawodu zaufania społecznego), (3). kreowanie adekwatnego i wieloaspektowego wizerunku tego zawodu

Wymagania wstępne:

wiedza z przedmiotu etyka ogólna

Efekty kształcenia dla przedmiotu:**WIEDZA**

1. zna normy Kodeksu Etyczno-Zawodowego Psychologa PTP (jako podstawowego dokumentu w Polsce regulującego od strony etycznej działalność profesjonalną psychologów) oraz innych dokumentów regulujących działalność praktyczną psychologów i rozumie dlaczego powinien postępować w określony w nich sposób (K_W15).
2. zna naczelną wartość w pracy psychologa i uzasadnienie ich wyboru w KEZP (K_W07, K_W15).
3. wie, że rzetelne badanie naukowe przeprowadzone jest w sytuacji wysokiego poziomu świadomości metodologicznej oraz z poszanowaniem podstawowych zasad etycznych (K_W15).
4. wie, iż nieetyczne są takie nadużycia w nauce jak: plagiat czy fałszowanie wyników badań (K_W15).
5. rozumie znaczenie tajemnicy zawodowej i zna zasady jej zachowania w różnych kontekstach praktycznych oraz sytuacje szczególne, obligujące do uchylenia tego obowiązku (K_W15).
6. wie dlaczego należy posługiwać się tylko takimi narzędziami, które spełniają określone kryteria metodologiczne i psychometryczne

UMIEJĘTNOŚCI

1. poprawnie wskazuje te obszary działalności psychologa, które mogą nieść potencjalne zagrożenia dla klienta, potrafi projektować działania, które im zapobiegają (K_U11).
2. umie przełożyć język dyrektyw na język działań, które w jak najmniejszym stopniu będą odstępowały od wzorca KEZP (K_U11).
3. potrafi zaprojektować badania naukowe i takie postępowania praktyczne (diagnostyczne, eksperckie i pomocowe), które nie naruszają godności człowieka i które respektują podstawowe zasady: świadomej zgody klienta, możliwości wycofania z relacji na każdym etapie, poufności, prywatności i (jeśli dobro badanej osoby tego wymaga) anonimowości (K_U08).
4. potrafi zaprezentować właściwe (odpowiadające dyrektywom KEZP) stanowisko w sytuacji różnic światopoglądowych zachodzących pomiędzy nim a klientem (K_U11).
5. potrafi projektować działania zgodne z zagwarantowaniem zasad zachowania tajemnicy zawodowej. Odnosząc się do obowiązujących norm moralnych i prawnych, potrafi uzasadnić konieczność ochrony poufności informacji uzyskanych od osoby badanej czy klienta (K_U11).
6. potrafi planować i uzasadniać działania chroniące narzędzia i informacje zastrzeżone dla osób o profesjonalnym wykształceniu psychologicznym (K_U11).
7. wypowiada i argumentuje swoje stanowisko w sposób precyzyjny, wykorzystując psychologiczną terminologię, uwzględniając różnorodność stanowisk, odróżniając hipotezy od tez (K_U03)

Opis zajęć: Etyka zawodu psychologa (PWJŻ PBIP) (konwersatorium)

KOMPETENCJE SPOŁECZNE (POSTAWY)

Postawa studenta sugeruje, że:

1. będzie propagował w swoim środowisku (w tym zawodowym) działalność zgodną z zasadami etycznymi (K_K02, K_K03).
2. będzie dbał o to, by w każdorazowym kontakcie nadrzędne było dobro drugiego człowieka (K_K02, K_K03, K_K05, K_K06).
3. respektując zasadę nadrzędności etyczności postępowania profesjonalnego nad jego skutecznością czy realizacją własnego interesu - będzie starał się, aby potencjalni zamawiający i odbiorcy jego usług (badawczych i praktycznych) brali to prymarnie ograniczenie pod uwagę (K_K02, K_K03).
4. w trakcie występowania na forum publicznym nie będzie odwoływał się do „wiedzy” pseudopsychologicznej i metod pseudopsychologicznych” (K_K02, K_K03, K_K04).
5. stanowczo sprzeciwiał się (i informował o tym odpowiednie instytucje oraz społeczeństwo), aby usługi psychologiczne były prowadzone przez osoby, które nie mają ukończonych studiów psychologicznych i stosownych doświadczeń na tym polu (K_K02, K_K03, K_K04).
6. nie będzie prowadził szkoleń z zakresu wymagającego specjalistycznej wiedzy psychologicznej dla osób które nie mają ukończonych studiów psychologicznych i stosownych doświadczeń na tym polu (K_K02, K_K03, K_K04).
7. w swoim profesjonalnym działaniu będzie zmierzał do zwiększania zaufania społeczeństwa do psychologicznych praktyk diagnostycznych, eksperckich i pomocowych (K_K02,03)

Metody dydaktyczne:

Dla celów omówienia podstawa teoretycznych, wprowadzeń i podsumowań: prezentacja multimedialna, wykład informacyjny (wyjaśnienia, klaryfikacje), materiały audiowizualne, testy (quizy).

- Tematy odnoszące się do analiz przypadków - różne formy angażujące uczestników do analiz i dyskusji dylematów etycznych i możliwości ich rozstrzygnięcia oraz konsekwencji każdej z alternatyw (np. analiza przypadku, dyskusja, praca grupowa, warsztat etc.).
- Materiały podsumowujące kluczowe treści przekazane zostają w formie autorskiego opracowania studentom.

Po zaprezentowaniu przez prowadzącego zajęcia podstawowych wytycznych Kodeksu i adekwatnych Ustaw, studenci zobowiązani są do:

1. przygotowania opisu przypadków, które nasuwają wątpliwości etyczne (z poszanowaniem zasady ochrony intymności)
2. propozycji ich rozstrzygnięcia - w odniesieniu do dyskutowanych na zajęciach norm oraz udostępnionej przez prowadzącego literatury przedmiotu.

Po skonsultowaniu wyników pracy własnej z prowadzącym zajęcia, wyniki prezentowane są do dyskusji grupowej na zajęciach. Zadaniem studentów jest również próba samodzielnego ustosunkowania do prezentowanych przez uczestników zajęć argumentów, wątpliwości etc.

Forma zajęć ma sprzyjać zaangażowaniu studentów - stworzyć możliwość odniesienia do doświadczeń zawodowych psychologów-praktyków, do przedstawienia i wyjaśnienia (w oparciu o normy i literaturę przedmiotu) wątpliwości dot. dylematów etycznych, stworzyć szansę treningu. Ma dać również praktyczne, ogólne (co trzeba podkreślić) wskazania, wyznaczające kierunki podejmowania działań uwzględniających normy etyczne i prawne. Trening ten ma stanowić wprowadzenie do podejmowania w przyszłości samodzielnych decyzji adekwatnych do konkretnych sytuacji, respektujących obowiązujące normy (służących dobru klienta, wzmacnianiu zaufania społecznego do zawodu psychologa, potencjalnie również doświadczeniu satysfakcji zawodowej przez przyszłych psychologów).

Kryteria oceny i sposoby weryfikacji zakładanych efektów kształcenia:

Warunki zaliczenia:

1. obecność i aktywność – zaangażowanie w dyskusję z uzasadnieniem prezentowanego stanowiska – 30% oceny końcowej
2. przygotowanie opisów przypadków prezentujących dylematy etyczne i możliwości ich rozstrzygnięcia wraz z konsekwencjami (po zapoznaniu się w całości z Kodeksem Etyczno Zawodowym Psychologa, literaturą udostępnioną przez prowadzącego zajęcia i skonsultowaniu wyników pracy z prowadzącym) - 30% oceny końcowej
3. kolokwium pisemne – 40% oceny końcowej

Brak zaliczenia przedmiotu

1. brak zaliczenia kolokwium (poniżej 40% punktów)
2. nieobecność na zajęciach

Treści programowe przedmiotu:

Wprowadzenie w problematykę zajęć: specyfika problemów etyki zawodowej. Kodeks Etyczno-Zawodowy Psychologa. Ustawa o Zawodzie Psychologa i Samorządzie Zawodowym Psychologów. Program pracy, warunki i forma zaliczenia.

Wartości w pracy psychologa: Znaczenie wartości w życiu człowieka (dojrzałość funkcjonowanie i zdrowie). System wartości psychologa a system wartości klienta/pacjenta (różnice światopoglądowe). Granice ingerencji psychologa. Naczelne wartości w pracy psychologa. Psycholog – zawodem zaufania społecznego (odpowiedzialność zawodowa i społeczna)

.Tajemnica zawodowa psychologa: Znaczenie i zasady zachowania tajemnicy w działalności psychologa. Sytuacje szczególne – warunki i zasady uchylecia tajemnicy a kontrakt (dylematy).

Standardy etyczne w postępowaniu psychologa jako badacza: Perspektywa psychologa-badacza i osoby badanej (asymetryczność relacji).

Instrukcja - wprowadzanie w błąd badanego, okłamywanie, zabiegi wyprowadzające. Błędy w badaniach kwestionariuszowych – wpływ na

Opis zajęć: Etyka zawodu psychologa (PWJŻ PBIP) (konwersatorium)

osobę badaną i rzetelność uzyskanych wyników. Narażanie na cierpienia, dyskomfort (5 grup szczególnych badanych). Informacje zwrotne i upublicznianie wyników badań.

Ochrona testów psychologicznych: Zasady i kryteria ochrony testów psychologicznych. Moralna, zawodowa, karna i cywilna odpowiedzialność za stosowanie i ochronę testów.

Etyka postępowania wobec pacjenta chorego psychicznie: Specyfika relacji psycholog-osoba chora psychicznie (problem diagnozy interakcyjnej). Sytuacja pacjenta i tajemnica zawodowa w świetle Ustawy o Ochronie Zdrowia Psychicznego.

Etyka postępowania wobec pacjenta chorego somatycznie: Specyfika sytuacji szpitalnej – deprywacja potrzeb. Psycholog w zespole medycznym. Przekazywanie informacji o chorobie. Zasady pracy z pacjentem wg Parsonsa.

Kolokwium pisemne.

Konwersatoriu 9/10-14 - tematy do wyboru

Kontrowersje etyczne w psychologii reklamy, szkoleniach, doradztwie personalnym, coachingu, badaniach nazleczenie: Odpowiedzialność za przekaz reklamowy. Szkolenia.

Nieetyczne praktyki rekrutacyjne i diagnostyczne. Odpowiedzialność wobec osób badanych i osoby/instytucji zlecającej badania.

Odpowiedzialność psychologa w mediach: Wizerunek psychologa w mediach a zaufanie społeczne. Standardyregulujące wypowiedzi publiczne psychologa. Autoryzacja wystąpień medialnych.

Ustawa o Zawodzie Psychologa i Samorządzie Zawodowym Psychologów.

Reklama usług psychologicznych: Aktualny stan prac nad Ustawą, najistotniejsze regulacje; status zawodu psychologa w świetle ustawy; trudności interpretacyjne wybranych zapisów ustawy; sugestie. Zasady reklamy usług psychologicznych. Reklama usług przez Internet. Uczciwa konkurencja.

Etyczne problemy diagnozy i sądowej ekspertyzy psychologicznej: Zasady opracowania ekspertyz i opinii psychologicznych. Psycholog w roli biegłego. Uwarunkowania stosowania technik projekcyjnych w sądowej ekspertyzie psychologicznej. Opiniowanie małoletnich.

Psycholog wobec opętania – etyczne dylematy: Opętanie w ujęciu ICD-10 i DSM-5. Trudności diagnostyczne. Współpraca z psychiatrą, kapłanem i rodziną.

Psycholog wobec problemu samobójstw: Moralna ocena a stereotypy. Problem odpowiedzialności psychologa za: rozpoznawanie ryzyka samobójstwa przez otoczenie, kontakt z osobą o skłonnościach samobójczych - odpowiedzialność w sytuacji nieudzielenia pomocy.

Kontrowersje wokół wykorzystania technologii w praktyce psychologicznej: Nowe technologie a standardy pomocy psychologicznej: wykorzystanie narzędzi elektronicznych i multimedialnych w diagnozie psychologicznej i poradnictwie. Korzyści i zagrożenia związane z udzielaniem pomocy online.

Konwersatorium 15. Podsumowanie zajęć i ocena

Literatura:

LITERATURA PODSTAWOWA:

Brzezińska A. I., Toeplitz Z. (red.).(2007). Problemy etyczne w badaniach i interwencji psychologicznej wobec dzieci i młodzieży. Warszawa: „Academic Press”.

Brzeziński J., Chyrowicz B., Poznaniak W., Toeplitz-Winiewska M. (2008). Etyka zawodu psychologa. Warszawa: WN PWN.

Brzeziński J., Poznaniak W. (red.) (1994). Etyczne problemy działalności badawczej i praktycznej psychologów. Poznań: Wyd. Fundacji Humaniora.

Brzeziński J., M. Toeplitz-Winiewska (red.). (2004) Praktyka psychologiczna w świetle standardów etycznych. Warszawa: Wyd. SWPS Academica.

Brzeziński J., Toeplitz-Winiewska M. (red.).(2004). Etyczne dylematy psychologii. Poznań: Wyd. Fundacji Humaniora.

Goćkowski J., Pigoń K. (red.). (1991). Etyka zawodowa ludzi nauki. Wrocław: Ossolineum.

Brzeziński J., Poznaniak W. (red). (1994). Etyczne problemy działalności badawczej i praktycznej psychologów. Poznań: Wyd. Fundacji Humaniora.

Poznaniak W., Skibiński, M. (1997). Wartości i wartościowanie w różnych systemach terapeutycznych. W: Z. Uchnast (red.), Norma psychologiczna. Perspektywy spojrzeń. Lublin: TN KUL.

Stepulak, M. (red.). (2002). Dylematy etyczno-zawodowe psychologa. Lublin: TN KUL.

Toeplitz-Winiewska M. (2005). Etyczne aspekty uprawiania zawodu psychologa. W: J. Strelau (red.). Psychologia (t. 3., s. 823-844). Gdańsk: GWP.

Kodeks Etyczno-Zawodowy Psychologa (1992). Warszawa: PTP

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.4.1997 (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm)

Ustawa z dnia 8.6.2001 o Zawodzie Psychologa i Samorządzie Zawodowym Psychologów (Dz. U. Nr 73, poz. 763 ze zm.)

Projekt założeń do projektu ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (16.09. 2015

[http://www.mpips.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnych/projekty-ustaw/dialog_spoeczny/zalozenia-doprojektu-](http://www.mpips.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnych/projekty-ustaw/dialog_spoeczny/zalozenia-doprojektu-ustawy-o-zawodzie-psychologa-i-samorzadzcie-zawodowym-psychologow-zd120)

[ustawy-o-zawodzie-psychologa-i-samorzadzcie-zawodowym-psychologow-zd120](http://www.mpips.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnych/projekty-ustaw/dialog_spoeczny/zalozenia-doprojektu-ustawy-o-zawodzie-psychologa-i-samorzadzcie-zawodowym-psychologow-zd120)

Ustawa z dnia 23.4.1964 – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm).

Ustawa z dnia 26.1.1984 - Prawo Prasowe (Dz.U. Nr 5, poz. 24 ze zm.)

Ustawa z dnia 19.8.1994 o Ochronie Zdrowia Psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535 z zm).

Ustawa z dnia 6.6.1997 – Kodeks Karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)

Ustawa z dnia 6.6.1997 – Kodeks Postępowania Karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA:

Brzeziński T. (2012). Etyka lekarska. Warszawa: PZWL.

Opis zajęć: Etyka zawodu psychologa (PWJŻ PBIP) (konwersatorium)

- Celińska-Miszczuk, A. (2013). Dobro odbiorcy usług psychologicznych a odbiorca tych usług. „Co” definiować i „czy” definiować? *Roczniki Psychologiczne*, XVI (4), 649-652.
- Celińska-Miszczuk, A., Uchnast, Z. (2013). Wartości w działaniu osób o odmiennych typach charakteru. W: Z. Uchnast (red.). *Charakter: Jakość osobowego działania w podejściu teoretycznym i empirycznym* (s. 157- 180). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła.
- Celińska-Miszczuk, A. (2014). Hasło: „Zaufanie”. W: *Encyklopedia Katolicka* (t. XX, s. 1271-1272). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Celińska, A. (2002). Konsument – podmiot oddziaływań psychologa reklamy. W: M. Z. Stepulak (red.), *Dylematy etyczno-zawodowe psychologa* (s. 33-43). Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Dobre obyczaje w nauce. Zbiór zasad i wytycznych. Warszawa 1994.
- Sidor-Rządkowska M. (2012). *Profesjonalny coaching. Zasady i dylematy etyczne w pracy coacha*. Wolters Kluwer.
- Ślipko T. (2009). *Zarys etyki szczegółowej*. Kraków: WAM.
- WHO, PTS (2003). *Zapobieganie samobójstwom*. Warszawa-Genewa.
- Toeplitz-Winiewska, M. (1996). *Problemy etyczne stosowania technik projekcyjnych w badaniach dla celów sądowych*. W:W: Czeredecka A., Jaśkiewicz-Obydzińska T. (1997). *Techniki projekcyjne w psychologicznej ekspertyzie sądowej*.